

Viktiga vägval

Studie- och yrkesvägledare behöver se mer till nyanlända elevers konkreta situation. Det menar Åsa Sundelin, som i sin avhandling undersökt hur samtalen ser ut mellan dessa elever och studie- och yrkesvägledare.

Av Hanna Nolin

En

OSYNLIG AGENDA uppstår i samtalet mellan nyanlända elever och studie- och yrkesvägledare. Denna osynliga agenda gör att man lätt talar förbi varandra. Det blir en krock mellan vägledarens bild av en elev som har förmåga och kunskap nog att fatta självständiga beslut,

och den konkreta verkligheten – att eleven befinner sig i en kaotisk situation, ung och ny i ett land där hen varken kan språk eller system.

Det konstaterar Åsa Sundelin, doktorand och utbildare av studie- och yrkesvägledare vid Stockholms universitet, som i sin avhandling har undersökt vilka möjligheter och begränsningar som finns i samtalet mellan nyanlända ungdomar och studie- och yrkesvägledare. Hon har suttit med under samtal mellan fem nyanlända elever i gymnasieåldern och

fem studie- och yrkesvägledare.

– Jag har velat se vad man säger och hur man pratar med varandra, men också titta på vilka kontexter som finns och hur de påverkar, säger Åsa Sundelin.

– Eleverna känner sig osäkra och otillräckliga när de inte kan formulera vad de menar, och vilka önskingar de har. De uttrycker stor oro inför framtiden och en svårighet att navigera i allt det nya. En elev säger att ”livet är så konstigt”.

Enligt Åsa Sundelin finns en risk för att eleven känner

sig övergiven när man lägger för stort ansvar på individen, och hon varnar för att de yrkesvägledande samtalen lätt kan bli en coachning som till viss del överger eleven. Elevers situation som just nyanländ är ganska osynlig, trots att den på något sätt är den stora frågan, menar hon.

TIPS FÖR ETT KONSTRUKTIVT SAMTAL

- Undersök hur elevens konkreta situation ser ut. Vad brottas hen med? Vilka pratar hen med om framtiden?
- Uppmuntra eleverna utifrån vad de redan har klarat av. De har tagit sig från ett tufft sammanhang och börjat om i ett nytt. Lyft fram den kraften!
- Var inte rädd för känslor – det är okej att eleven känner oro och sorg.

PETRA SMITH arbetar som studie- och yrkesvägledare på Celsiusskolan i Uppsala. Hon känner igen mycket av det som Åsa Sundelin pekar på och försöker se till att undersöka var eleven befinner sig just nu. Ofta har eleven inte hunnit förstå och ta reda på vem hen är i det nya landet.

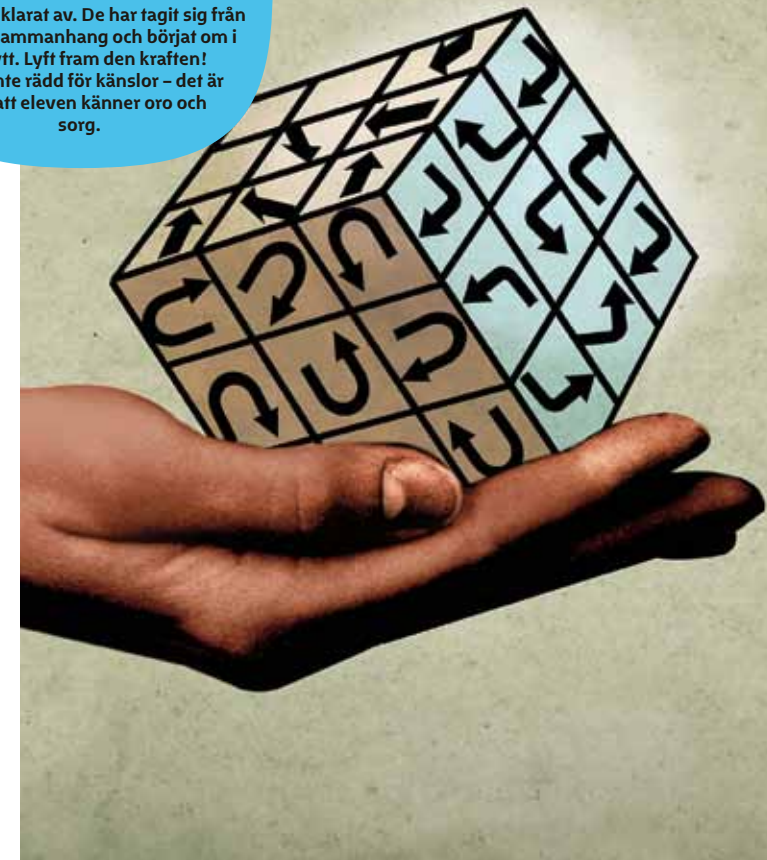
– Det är ju en process som tar tid. Det kan handla om flera saker, bland annat att självbilden förändras – det man var bra på i sitt hemland kanske inte räknas på samma sätt här och det påverkar självkänslan. Många av frågorna är sådana som eleven även behöver prata med lärare eller elevstödjande personal om, säger Petra Smith.

– Jag kan känna att jag lätt fastnar i min egen kontext. Det är väldigt viktigt att verkligen försöka ge sig tid till reflektion och att fundera på vilket sätt jag själv påverkar eleven.

Åsa Sundelin menar att för att man ska kunna nå varandra i samtalet krävs att vägledaren verkligen ger utrymme och lyssnar på eleven.

– Det kan exempelvis vara att prata om hur eleven ska klara sig i Sverige, frågor om diskriminering och vad släkten tycker om elevens val. Vi ska inte vara så rädda för känslor som oro och sorg, säger hon.

Vägledaren behöver lägga mer tid på att verkligen se var

eleven befinner sig just nu för att kunna ge rätt hjälp. Eleverna behöver få mer konkret information om hur utbildningssystemet fungerar och hur de själva ska ta reda på information, konstaterar Åsa Sundelin.

– Jag tror att man ännu tydligare kan visa eleven att detta är ett arbete vägledare och elev gör tillsammans, att understryka samarbete i stället för självständighet. ●

Läs mer:

Åsa Sundelins avhandling: *Att skapa framtid. En analys av interaktionen i studie- och yrkesvägledande samtal med unga i migration* (2015).

Åsa Sundelin utbildar studie- och yrkesvägledare vid Stockholms universitet.